

Kraft och vilja att nå fram – Etniska grupper som mål och medel i ANDT-förebyggande arbete

Charli Eriksson, Ingela Fredriksson, Sandra Lundqvist

Charli Eriksson, professor emeritus, gästforskare, Institutionen för folkhälsovetenskap, Stockholms universitet, vid studiens genomförande professor i folkhälsovetenskap, Örebro universitet. E-post: charli.eriksson48@gmail.com

Ingela Fredriksson, Länsstyrelsen i Örebro län, vid studien genomförande, projektsekreterare, Institutionen för hälsovetenskap, Örebro universitet. E-post: ingela.fredriksson@lansstyrelsen.se

Sandra Lundqvist, Sydnärke folkhälsoteam, vid studiens genomförande, projektsekreterare, Institutionen för hälsovetenskap, Örebro universitet. E-post: sandra.lundqvist@lekeberg.se

En central utmaning inom prevention är att nå fram till målgruppen. Under åren 2003-2014 gav regeringen genom olika myndigheter medel till ANDT-förebyggande insatser där olika etniska grupper var mål och medel i arbetet. Vår forskargrupp har följt 31 projekt som genomförts av 28 olika idéburna organisationer. Studien bygger på analys av dokument och telefonintervjuer av projektledare och organisationsrepresentanter.

Två tredjedelar av organisationerna var etniska och var fjärde en ANDT-organisation. Merparten av projekten riktades till barn och unga. Utbildningsinsatser, interaktiva metoder och samverkan dominerade. Detta gav ökad kunskap, stärkta deltagare och attityd- och beteendeförändringar. För organisationen gav det ökad samverkan, fortlevnad av projektet, förbättrade metoder och en tydligare roll i samhället. Trovärdigheten och tilliten till organisationerna ökar deras möjlighet att nå målgruppen.

A key challenge in prevention is to reach the target group. In 2003-2014, the government provided funding for ANDT prevention, where different ethnic groups were objectives and means.

Our research team has followed 31 projects carried out by 28 different NGOs. The study is based on analysis of documents and telephone interviews. Two thirds of organizations were ethnic organizations. Most of the projects were aimed at children and young people. Educational efforts, interactive methods and collaboration dominated. This gave increased knowledge, strengthened participants and attitude and behavior changes. For the organization, it gave increased cooperation, survival of the project, improved methods and a clearer role in society. Credibility and trust gave better opportunities to reach the target group.

Inledning

Inom ramen för regeringens program för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor (ANDT) har Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, tidigare Statens folkhälsoinstitut, under åren 2003-2014 utlyst medel till idéburna organisationer för ANDT-förebyggande arbete. Forskarteamet vid Örebro universitet har under dessa år varit en del av satsningen som syftar till lärande och kunskapsutveckling inom idéburna organisationer samt till att öka kunskapsbasen för ANDT-prevention. Satsningen kan ses som unik då den integrerat projektstöd med kunskapsutveckling. Studier av ANDT-förebyggande arbete bland etniska grupper har varit en del av denna satsning och denna studie syftar till att få en bättre kunskap om selektiv ANDT-prevention bland just etniska grupper.

Etniska gruppers hälsotillstånd och ANDT-bruk

Var sjätte av Sveriges befolkning 2017 var födda utomlands [1]. Dessutom tillkommer personer som saknar uppehållstillstånd eftersom dessa inte finns med i befolkningsstatistiken [2]. Invandringen till Sverige idag kännetecknas av flyktingar och anhöriga till tidigare flyktingar samt arbetskraftsinvandrare. Vissa etniska gruppers situation har försämrats i samhället och den negativa utvecklingen inom ekonomi och arbetsmarknad har varit särskilt ogynnsam gällande dessa [3]. Vidare har boendesegregationen sedan 1990-talet tilltagit och i många invandrartäta områden är många av

hushållen beroende av socialbidrag. Social position har ett starkt samband med hälsa och låg inkomst är förknippat med hälsorisker. Rökning är mer förekommande i socioekonomiskt utsatta grupper [2] och arbetslöshet ökar risken för ohälsosamma levnadsvanor såsom överkonsumtion av alkohol vilket kan leda till svårare missbruk [4]. Sveriges befolkning med utländsk bakgrund karaktäriseras av stor mångfald då de kommit till Sverige av många olika anledningar, från olika situationer, vid olika tidpunkter samt från många olika länder. Hälsotillståndet varierar därför inom och mellan etniska grupper [2]. Flera indikatorer visar dock på att asylsökande och invandrare har en sämre psykisk hälsa än personer födda i Sverige [5]. Därför skulle dessa grupper kunna vara mer mottagliga för alkohol- och narkotikamissbruk. Andra faktorer som kan bidra till en ökad risk för missbruk är bristande information om behandling, bristande motivation, skamkänslor samt en rädsla för myndigheter.

Det är viktigt att etnicitet tas i beaktning vad gäller ojämlikhet i hälsa men sambandet mellan etnicitet och hälsa är komplext och etniska grupper är i sig inte homogena [6]. Det finns dock gemensamma risk- och skyddsfaktorer för hälsa bland personer med utländsk bakgrund. Faktorer som är relaterade till samhället och befolkningen personen flyttat ifrån. Migranterna tar med sig sina levnadsvanor till Sverige och trots att mötet med en ny kultur har en inverkan på livsstilen kan ursprungslandets livsstil ofta ses i invandrades sjukdomsmönster. Andra faktorer som påverkar hälsan är relaterade till själva

migrationen, hanteringen av migrationen i Sverige och tillvaron i det svenska samhället efter det att personen fått uppehållstillstånd [2]. Mötet med den nya kulturen kan vara en riskfaktor. Tidigare forskning från Norge visar att invandrade muslimska ungdomar anpassade sitt beteende efter ungdomar med norsk bakgrund som drack mer alkohol [7].

Andelen invandrare i Sverige som uppger sitt hälsotillstånd som dåligt eller mycket dåligt är tre till fyra gånger högre än bland personer födda i Sverige [8]. Utlandsfödda män röker mer än män födda i Sverige och kvinnor födda i andra europeiska länder röker mer än kvinnor födda i Sverige. För kvinnor är däremot rökning mindre förekommande bland vissa minoritetsgrupper [9]. Alkoholbruket bland utlandsfödda är komplext och skiljer sig mellan etniska grupper [2]. Till Sveriges nationella minoriteter hör finlandsfödda och romer. Jämfört med befolkningen i stort uppvisar dessa grupper ett sämre hälsotillstånd i form av sämre självskattad hälsa, högre prevalens av rökning, högre alkoholkonsumtion samt lågt socialt deltagande [10]. Vidare avstår dessa grupper i högre utsträckning vård och har generellt sett ett lägre förtroende för offentliga. De människor som lever i Sverige utan uppehållstillstånd har dessutom en mycket begränsad tillgänglighet till hälso- och sjukvården. För att förbättra tillgängligheten har andra aktörer, bland annat idéburna organisationer, tagit egna initiativ [2].

Khat används främst i Östafrika samt kring den arabiska halvön. I Sverige är khat narkotikaklassat se-

dan 1989 men det är vanligt förekommande bland invandrare och främst män från dessa regioner [11]. Khat innehåller psykoaktiva substanser som påverkar kroppen med allvarliga konsekvenser [12-13]. Sedan mitten på 1990-talet har khatbeslagen ökat kontinuerligt men efter år 2011 har en viss minskning skett [14]. En studie har visat att invandrare från Östafrika som var mer medvetna om sin ursprungskultur i förhållande till den nya kulturen tenderade att i mindre utsträckning använda khat [15]. De som brukade khat gjorde det för att hantera påfrestande händelser. En annan studie från England vilken undersökte attityder kring khat bland personer med ursprung i Östafrika visade på att en del såg khat som en viktig social funktion [16].

Förebyggande arbete med etniska grupper

Förebyggande insatser kan vara universella, selektiva eller indikerade [17]. Riktade insatser, särskilt till olika etniska grupper, för med sig en ökad risk för stigmatisering. Därmed är det viktigt att dessa insatser är vetenskapligt underbyggda och även efterfrågade av den berörda etniska gruppen då det annars kan leda till en förstärkt känsla av diskriminering [2]. Etnicitet i sig är inte en riskfaktor för missbruksproblem men att beakta etnicitet vid riskbedömning kan vara viktigt då etnicitet kan kopplas till sårbarhetsfaktorer såsom låg socioekonomisk status, utanförskap, språksvårigheter, skilda normer och värderingar samt lågt samhällsengagemang. Dessa fak-

torer har i sin tur ett samband med missbruk [18].

Ett problem med framgångsrika evidensbaserade program kan vara att de inte når riskgrupper såsom till exempel etniska minoriteter [19]. Tidigare forskning visar på att anpassning av befintliga program till specifika minoritetsgrupper i risk för ohälsa kan vara en framgångsfaktor både vad gäller förbättring av hälsa samt acceptans av målgruppen. En litteraturöversikt kring tobaksprevention bland ungdomar har undersökt en rad program och dess framgångsfaktorer [20]. Av de program som ansågs framgångsrika var de flesta riktade mot högriskgrupper såsom bland annat etniska grupper. I Göteborg stad har ett projekt genomförts med utgångspunkt i att tobaksrökning i Sverige är mer förekommande bland utrikesfödda [21]. En viktig del i arbetssättet var delaktighet och inflytande och en nära dialog fördes med etniska organisationer som erbjöds samarbete och tilldelades uppmärksamhet. Studien belyser att folkhälsoarbete med mål att förändra attityder och beteenden fordrar breda insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå med kontinuitet, kunskap om och respekt för målgruppen.

Det europeiska drogcentrat (EMCDDA) [22] har följt upp EU:s handlingsplan mot narkotika 2009-2012 som lyfter medlemsstaternas ansvar att utveckla insatser för etniska minoriteter. EMCDDA har undersökt 33 drogförebyggande insatser i 28 europeiska länder och funnit att framgångsrika drogförebyggande insatser behöver anpassas till den specifika målgruppen. Vidare framkommer vikten av

kulturell kompetens hos de som genomför insatserna vilket kan innefatta till exempel användning av översättare och tolkar samt personal och volontärer som talar det aktuella språket

Etniska organisationer

En källa till kunskap om missbruk bland invandrare kan vara etniska organisationer. I Sverige finns det många av dessa organisationer både på lokal och nationell nivå som arbetar direkt förebyggande mot alkohol- och narkotikamissbruk men även som arbetar för att sysselsätta målgruppen [5].

De etniska organisationerna kan se olika ut, allt från stora och väl-etablerade till små och mer instabila. Det gemensamma för dessa etniska organisationer, oavsett storlek, är att samtliga fyller en viktig funktion vid migration och för integration [23]. En amerikansk studie visade betydelsen av interna och externa relationer för en etnisk organisations tillväxt och överlevnad [24]. Organisationen ledare menade att det är värderingar som ska driva organisationen för ett framgångsrikt arbete. Vidare var det betydelsefullt att organisationens och finansieringskällornas värderingar och visioner ligger i linje med varandra.

Ungefär 20 % av befolkningen avstår från att engagera sig i det civila samhället vilket kan ses som en förhållandevis liten andel av befolkningen. Denna grupp sammanfaller dock med befolkningsgrupper som i mindre grad är delaktiga i samhället överlag [25]. Det förekommer skillnader i deltagande i det civila samhället mellan den svenskfödda och den

utlandsfödda befolkningen. Till exempel är personer med utländsk bakgrund underrepresenterade vad gäller förtroendeposter i föreningslivet [26]. Vidare är invandrare som kommer från länder utanför Norden mindre ofta deltagare i olika former av byalag och grupper i bostadsområden [27].

Forskarteamet vid Örebro universitet

Forskarteamet vid Örebro universitet etablerades 2003 som en del av ANDT-satsningen [28-31] med syfte att bidra till lärande och kunskapsutveckling inom idéburna organisationer och att öka kunskapsbasen för ANDT-prevention. Genom forskningen har mervärdet av att förebyggande arbete bedrivs av idéburna organisationer belysts. Inom ramen för FoU-projektet ingick bland annat dokumentation av samtliga projekts arbeten och fördjupade studier kring utvalda projekt. Forskningen bygger på ett nära samarbete mellan ett antal idéburna organisationer och forskarteamet. Forskarteamet har genom satsningen, som årligen kom att förnyas, fått möjlighet att bedriva olika former av forskning kring idéburna organisationers arbete såsom denna studie av etniska grupper som mål och medel i ANDT-förebyggande arbete.

Syfte

Syftet med denna studie är att få en bättre kunskap om selektiv ANDT-prevention bland etniska grupper. En rad frågor belyses; vilka som deltar, vad de får ut av verksamheten och vad det betyder för målgruppen på kort och lång sikt att delta samt vad som

finns kvar eller har vidareutvecklats av det arbete som gjordes inom projektet. Det övergripande syftet med forskningsprogrammet är att förbättra kunskapsbasen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet bland olika etniska grupper.

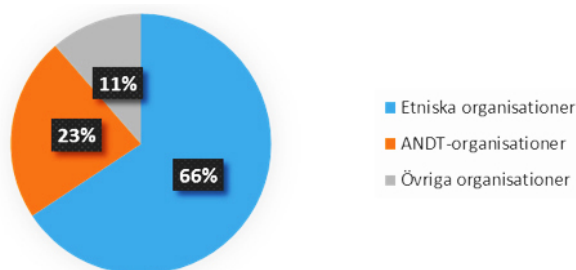
En övergripande vetenskaplig fråga gäller vilka möjligheter idéburna organisationer har när det gäller att med kraft och vilja nå fram med ANDT-förebyggande insatser till etniska grupper.

Metod

Denna studie har en mixad forskningsansats. Strukturerade telefonintervjuer har gjorts med projektledare och organisationsrepresentanter. Vidare har dokumentation av planerad och genomförd verksamhet analyserats. Forskningsprogrammet bygger på en partecipatorisk forskningsansats, där forskarna tillsammans med de olika parterna samplanerat och reflekterat kring forskningens upplägg, genomförande och resultat. Detta har bland annat gjorts genom ett antal projektledarträffar och samrådsmöten. Regionala etikprövningsnämnden i Uppsala godkände studien i november 2012 (Dnr 2012/438).

Urval

De statliga bidragsgivarna har efter bedömning av ansökningar från en rad idéburna organisationer gett stöd till utvalda organisationer som i projektform arbetat med olika former av riktade insatser. Under åren 2003-2014 har 31 av projekten i projektportföljen varit inriktade på etniska grupper. Gemensamt för projekten var att målgruppen

Figur 1: Typ av organisation med etniska ANDT-projekt.

är etniska grupper i olika åldrar. I denna studie ingick dessa 31 ANDT-projekt genomförda av 28 olika idéburna. Totalt ingick 76 projektanslag vilket kan förklaras av att projekten fått årsanslag. En mer detaljerad redovisning ges i en tidigare rapport [32].

En rad olika typer av idéburna organisationer ingick i studien. De etniska organisationerna grundar sig i huvudsak på en specifik etnisk tillhörighet och riktar sin verksamhet främst mot den egna etniska gruppen. Vidare tillkom ANDT-organisationer vars huvudsakliga inriktning och verksamhet finns inom något av områdena alkohol, narkotika, dopning eller tobak. Övriga organisationer som ingick i studien var intresseorganisationer som har en sakfråga som grund för organisationen eller som riktar sig mot en specifik målgrupp, idrottsförbund, studieförbund och organisationer med en bred social inriktning där både verksamhet och målgrupp kan variera.

Datainsamling

Datainsamlingen bestod av telefonintervjuer med personer aktiva i projekt eller organisationer och av dokumentation från projekten och organisationerna.

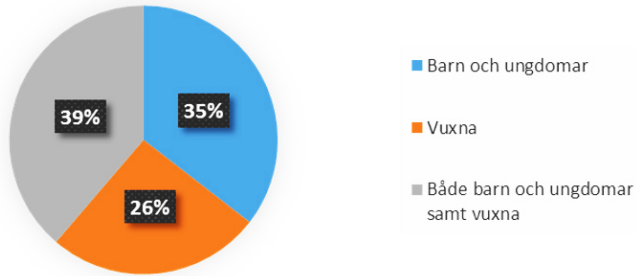
Totalt har 38 strukturerade telefonintervjuer genomförts under våren 2015 med 29 projektledare och 9 organisationsrepresentanter, varav 20 kvinnor och 18 män. Telefonuppföljningen omfattar 28 av 31 projekt.

Forskarlaget har under hela perioden tagit del av dokumentationen av samtliga projekt. Denna innefattade främst ansökningar med projektplaner och återrapporteringar. Det finns även viss dokumentation gällande organisationernas inriktning, verksamhet, omfattning och ekonomi. Årligen har verksamhetsrapporter över organisationernas projekt genom satsningen redovisats, däribland projekten i denna studie. Information har även hämtats från organisationernas hemsidor i den mån det varit möjligt. Projektplanerna och återrapporteringarna bygger på projektens egna uppskattningar kring sitt arbete.

Resultat

Organisationernas inriktning och uppbyggnad

Den största andelen av projekten i denna studie har genomförts av etniska organisationer (figur 1). Exempel på dessa organisationer var Kurdiska

Figur 2: Målgrupperna inom etniska ANDT-projekt.

Ungdomsföreningen, Turkiska Kvinnoförbundet och Somalilands förening i Malmö. Den näst största andelen av projekten har genomförts av ANDT-organisationer. KSAN, SIMON och Hassela är exempel på ANDT-organisationer. Övriga organisationer var bland andra Rädda Barnen och KRIS. De flesta, ungefär två tredjedelar, av organisationerna som ingår i studien är nationella organisationer. De resterande organisationerna är lokala.

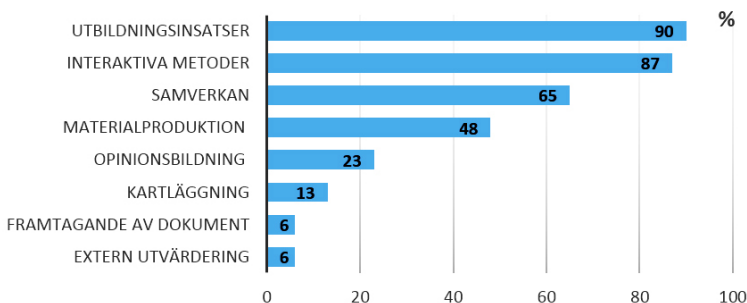
Målgrupper och deltagande

De flesta av projekten var riktade till både barn och ungdomar samt vuxna (figur 2). Hos tolv av projekten var även föräldrar målgrupp. Tre av de 31 projekten riktar sig till endast kvinnor och flickor.

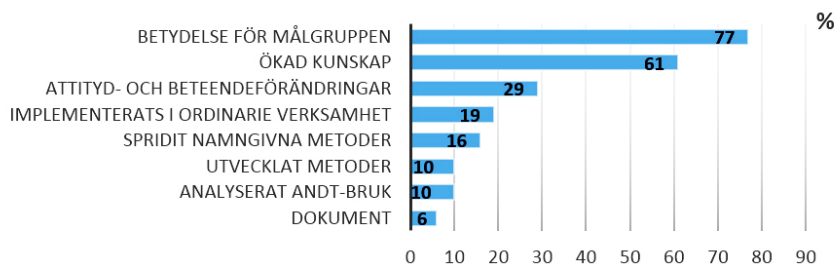
Projektens karaktär

Samtliga projekt syftade till att förebygga ANDT-bruk. Några av organisationerna har även uppgett att insatser ska riktas till personer med riskbruk för att förebygga missbruk. Telefonintervjuerna gav en fördjupad kunskap om projektens syften och en stor del av respondenterna uppgav att projekten syftat till att sprida kunskap om ANDT och dess skadeverkningar, om lagar och regler i det svenska samhället samt vart det går att vända sig för att få hjälp vid problem.

Utbildningsinsatser, 90 %, och interaktiva metoder, 87 %, var det två vanligaste arbetssätten inom projekten (figur 3). Utbildningsinsatser innefattade i huvudsak envägskommunikation såsom bland annat föreläsningar,

Figur 3: Projektens arbetssätt och metoder utifrån dokumentation (Flera alternativ möjliga)

Figur 4: Projektens resultat utifrån tillgänglig dokumentation.

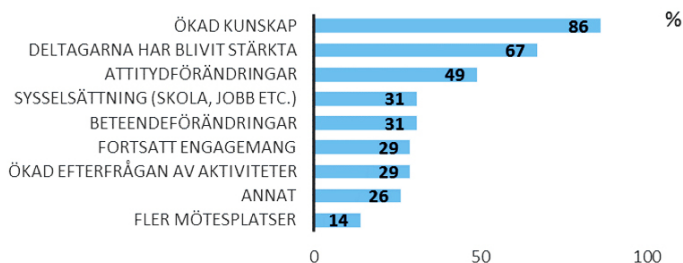
utbildningar och konferenser. Interaktiva metoder är sociala aktiviteter såsom till exempel diskussioner, självhjälpgrupper, nätverk och seminarium. Fyra av organisationerna använde COPE, ett interaktivt föräldrastödsprogram. Två projekt hade anpassat COPE-metoden till den aktuella målgruppen, romer och somalier. Somalilands förening i Malmö hade i sitt arbetssätt utgått från NA:s traditionella koncept enligt 12-stepsprogrammet och döpt om mötena till Khat Anonymous (KA). Även detta arbetssätt är ett exempel på interaktiva metoder.

Projektens resultat

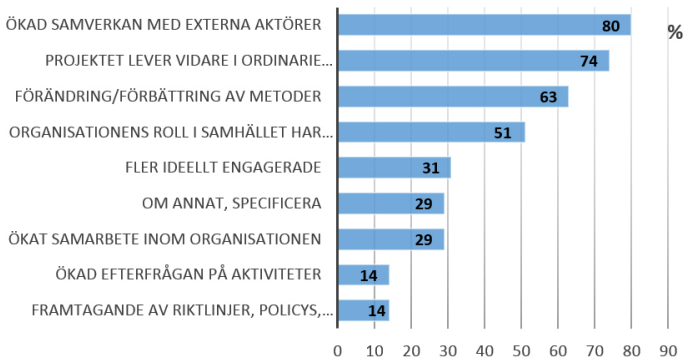
Tre av fyra framhöll projektets betydelse för målgruppen som resultat (fi-

gur 4). Detta innebär att målgruppen varit nöjda med projektet, att de blivit nådda, stärkta eller fått mötesplatser utifrån projektens rapportering. Därefter var ökad kunskap det mest framträdande resultatet. Det innebär att projektets målgrupp har fått en ökad kunskap och/eller ökad medvetenhet om ANDT-problematik.

Vid analysen av intervjuerna kunde kategoriseringen nyanseras. Den största andelen av projektledarna och organisationsrepresentanterna ansåg att projekten hade resulterat i en ökad kunskap hos deltagarna (figur 5). Detta innefattar främst ökad kunskap inom ANDT-området men även ökad kunskap om det svenska samhället. Många framhöll att deltagarna blivit stärkta i sig själva och att det skett

Figur 5: Uppfattningar om vad projektet har lett till hos deltagarna (Flera alternativ möjliga)

Figur 6: Uppfattningar om vad projektet har lett till hos organisationen (Fler alternativ möjliga)

attitydförändringar. Var tredje framhöll att deltagare fått en sysselsättning såsom studier, praktik eller arbete. Kategorin ”Annat” innefattar bland annat ett ökat förtroende för myndigheter, att de fått ett utökat personligt och professionellt nätverk samt även praktiska färdigheter såsom simning, cykling och bilkörning.

Projektens fortlevnad och betydelse inom organisationerna

De flesta av projekten, 74 %, hade i någon form levt vidare inom organisationen (figur 6). I flera av de fall där projektet inte levt vidare har ändå ANDT-frågan fortsatt vara aktuell i organisationen. Under telefonintervjuerna fick respondenterna besvara frågan ”Vad har möjliggjort eller skulle möjliggöra att projektet fortlevt?”. De främsta möjliggörarna för projektets fortlevnad var att det fanns ett behov av verksamheten samt att det fanns intresse och vilja bland de som drev verksamheten. Små ekonomiska resurser lyftes som hinder för fortlevnad.

Fyra av fem respondenter uppgav att deras projekt har lett till en ökad

samverkan med externa aktörer (figur 6). Det innebär bland annat en ökad samverkan med andra idéburna organisationer men även myndigheter.

Några andra erfarenheter

Under intervjuerna framkom även att det finns svårigheter att få ekonomiska medel till ANDT-förebyggande projekt. Det som påtalades var bland annat hårda kriterier, ökade krav samt svårigheter med att skriva ansökningar. Vidare skulle kunskaper i det svenska språket kunna ha betydelse gällande huruvida en ansökan blev beviljad eller inte. Respondenterna betonade att kunskaper i det svenska språket dock inte har något att göra med organisationens potential att nå målgruppen och en annan respondent lyfte särskilt att det behövs små och nischade organisationer som lättare kan nå målgruppen. Vidare påtalades att det upplevs lättare för mer väletablerade organisationer att bli beviljade medel.

Under telefonintervjuerna framhölls att det kan finnas en misstänksamhet bland etniska grupper gentemot myndigheter som gör att dessa

organisationer kan avstå att ta kontakt vid behov av stöd i sitt arbete. Det fanns en rädsla för att bli kontrollerad och att organisationens beviljade medel skulle kunna dras in vid behov av stöd. Respondenterna betonade betydelsen av en fungerande samverkan organisationerna och bidragsgivarna emellan då ett så bra resultat som möjligt är i båda parterns intresse.

Diskussion

Ökad trovärdighet och tillit som mervärden

Att just dessa organisationer driver projekten är fördelaktigt vad gäller trovärdigheten, tilliten och därmed möjligheten att nå målgruppen. Flerparten av respondenterna uppgav att det i början var svårt att nå målgruppen men att det blev lättare med tiden. Tabu kring ämnet och skamkänslor gjorde det svårare att nå målgruppen men trovärdigheten ansågs öka då många personer med utländsk bakgrund arbetade med genomförandet av projekten. Kulturell och språklig kompetens hos de som genomför drogforebyggande insatser är framgångsfaktorer [22], vilka många av dessa projekt hade. Även att det var just icke-vinstdrivande idéburna organisationer som drev projekten verkar ha ökat trovärdigheten, tilliten och möjligheten att nå målgruppen.

Det är viktigt att finna verktyg och arbetssätt för att kunna bemöta olika etniska gruppers hälsoproblem och att inte använda ett för övergripande begrepp såsom invandrare för att få kunskap om målgrupper för folkhälsoinsatser [33]. Tidigare forskning har visat att riktade insatser som är anpas-

sade till målgruppen är en framgångsfaktor i det förebyggande arbetet [19-20]. Några av projekten i denna studie har använt föräldrastödsprogrammet COPE som anpassats till den aktuella målgruppen. Flera projekt har även arbetat med att ta fram ANDT-information på olika språk. Detta visar på den stora vikt som lagts vid kulturella och språkliga aspekter inom projekten. Fördelning av medel till etniska organisationer kan således vara ett sätt att nå målgruppen, att anpassa insatser samt även att minska risken för stigmatisering som annars kan vara en risk vid selektiva insatser.

Personella resurser och samverkan – viktiga komponenter

Resultatet visar att personella resurser var det som främst uppfattades ha påverkat projektens resultat positivt. Det framkom att personer med vilja och kompetens har drivit projekten i en positiv riktning. Intresse och vilja bland personer som drivit verksamheten samt ekonomiska resurser är faktorer som möjliggjort eller skulle möjliggöra projektens fortlevnad. De flesta projekten har i någon form levt vidare inom organisationen vilket är ett positivt resultat. Även om projektet inte direkt lever vidare, på grund av bland annat bristande ekonomiska resurser, kan projektledare och övriga personer ta med sig en ökad kunskap in i sina kommande uppdrag men även i sin vardag. Resultatet visade att majoriteten av respondenterna faktiskt har jobbat vidare inom ANDT-området efter projektet.

Det förekommer skillnader mellan

utlandsfödda och svenskfödda när det kommer till ideellt engagemang [26-27]. Fördelning av medel till idéburna och etniska organisationer kan därmed ses som ett sätt att undvika att den ideella kraften går förlorad samt att den idéburna sektorn kan omfatta alla grupper i samhället vilket torde gälla även ANDT-medel. Samtliga personer som är involverade i genomförandet av projekten, både anställda och ideella, utgör personella resurser som är en förutsättning för att projekten ska kunna drivas samt utfalla i ett positivt resultat. Projektledarna har enligt tidigare studier av projektledandets konst en mycket central roll inom ANDT-utvecklingsprojekten [34-37].

Samverkan med andra aktörer var en faktor som påverkade projektens resultat positivt. Bland dessa etniska projekt är samverkan något vanligare än bland idéburna ANDT-projekt som avslutats 2011-2014, 65 % jämfört med cirka 40 % [38]. Vidare uppgav den största andelen av respondenterna att projektet lett till en ökad samverkan med externa aktörer. Samverkan är av stor vikt vad gäller framgångsrika insatser och detta kommer säkert var av vikt för organisationernas framtida arbete.

Medel på olika villkor

Resultatet visar på att respondenterna upplever vissa svårigheter gällande organisationernas möjligheter att få medel att arbeta med ANDT-förebyggande projekt. Begränsade kunskaper i det svenska språket lyftes särskilt som ett upplevt hinder vid skrivande av ansökan. Detta tyder på att etniska

organisationer möjligen inte kan ansöka om medel på samma villkor som andra organisationer. Det upplevdes även att stora och mer väletablerade organisationer hade lättare för att bli beviljade medel vilket skulle kunna bero på att dessa organisationer oftare har bättre resurser att genomföra projekt. Organisationens omfattning kan dock anses vara oviktig vad gäller dess förmåga att nå målgruppen.

Vidare påtalades kontakten med bidragsgivarna samt att det finns en rädsla att bli kontrollerad. Betydelsen av en fungerande samverkan mellan bidragsgivarna och organisationerna lyftes samt att ett så bra resultat som möjligt är i båda parter intresse. Detta ligger i linje med tidigare forskning som lyfter betydelsen av att båda parter värderingar och visioner bör vara lika [24] och pekar på att en öppen dialog dem emellan kan vara av stor vikt för att projekten ska ha största möjlighet att bli framgångsrika.

Fördelning av medel för en jämlikare hälsa

Politiken för det civila samhället lyfter idéburna organisationers potential att nå människor med utländsk bakgrund och bidra till att de känner delaktighet i det svenska samhället [25]. Vidare är idéburna organisationer viktiga aktörer i det ANDT-förebyggande arbetet [39] och den nationella ANDT-politiken betonar att många människor kan nås genom dessa organisationer samt att det är viktigt att anpassa insatser till målgruppen och ta etnisk tillhörighet i beaktning [40-41]. Mycket talar för vikten av fortsatt fördelning av medel till etniska organisationer. Detta för

att bland annat öka motivationen till ideellt engagemang vilket kan ses vara en förutsättning för deras framtida ANDT-förebyggande arbete. Det stimulerar till etnisk mångfald i det civila samhället och främjar även möjligheterna till att nå utsatta grupper.

Swagheter och styrkor i studien

En styrka med studien är att den planerades av forskarteamet tillsammans med några av de idéburna organisationer som fått stöd för ANDT-förebyggande arbete. En rad forskningsfrågor utarbetades och en plan samt en etikansökan utformades. Forskarteamet har haft kontakt med alla organisationer genom de projektledarträffar som arrangerats inom ramen för forskningsprogrammet. De projekt som följs upp i denna studie har inte deltagit i tidigare fördjupningsstudier. En försvarande omständighet var att den tidigare dokumentationen från projekten har haft olika utformning olika år. Kvaliteten på rapporterna har också varierat. Denna studie bygger på dokumentation från projekten kompletterat med telefonintervjuer med projektledare och organisationsrepresentanter under våren 2015, vilket gör att uppföljningstiden varierat från 1 till 10 år.

En styrka i studien är att de allra flesta projekten kunnat följas upp. Vidare har intervjuerna med tidigare projektledare och nuvarande organisationsrepresentanter möjliggjort en god bild av projekten och fortlevnaden av insatserna. De intervjuade personerna hade inte träffat den person som genomförde intervjuerna. De

många nyanserade svaren gav inte intryck av att de gav en för positiv bild av verksamheterna. Det hade varit av värde att följa upp även deltagarnas upplevelser av projekten men det har inte varit möjligt att genomföra inom ramen för denna studie då projekten sträcker sig så långt tillbaka i tiden.

Referenser

1. Statistiska Centralbyrån. (2018).
2. Hjern A. Migration och hälsa. I Folkhälsorapport 2009. (s. 373-387). Stockholm: Socialstyrelsen, 2009.
3. SOU 1999:68. Etniska grupper i Sverige – En bakgrund. Statens offentliga utredningar.
4. Lundin A, Backhans M, Hemmingsson, T. Unemployment and hospitalization owing to an alcohol-related diagnosis among middle-aged men in Sweden. *Alcoholism, clinical and experimental research*. 2012;36(4):663-9.
5. Helling S. Alkohol- och narkotikamissbruk bland invandrare. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), 2005.
6. Karlsen S, Nazroo JY. Religious and ethnic differences in health: evidence from the Health Surveys for England 1999 and 2004. *Ethnicity & Health*, 2010;15(6): 549-568. doi: 10.1080/13557858.2010.497204.
7. Amundsen E, Rossow I, Skurtveit S. Drinking pattern among adolescents with immigrant and Norwegian backgrounds: a two-way influence? *Addiction*, 2005;100(10):1453-1463.
8. Socialstyrelsen. Självrapporterad hälsa hos personer med utländsk bakgrund – underlag till samlad redovisning av integrationspolitikens resultat. Stockholm: 2007.
9. Lindström M, Sundquist J. Ethnic differences in daily smoking in Malmö, Sweden: Varying influence of psychosocial and economic factors. *European Journal of Public Health*, 2002;12(4):287-294. doi: 10.1093/eurpub/12.4.287.

10. Statens folkhälsoinstitut. Hur mår Sveriges nationella minoriteter? Kartläggning av hälsosituationen bland de nationella minoriteterna samt förslag till förebyggande och hälsofrämjande åtgärder. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut, 2010.
11. Osman FA, Söderbäck M. Perceptions of the use of khat among somali immigrants living in Swedish society. *Scandinavian Journal of Public Health*, 2011;39(2):212-219. doi: 10.1177/1403494810384908.
12. Drug Enforcement Administration. KHAT. Office of Diversion Control, Drug and Chemical Evaluation Section, 2013.
13. Valente MJ, Guedes de Pinho P, de Lourdes Bastos M, Carvalho F, Carvalho M. Khat and synthetic cathinones: A review. *Archives of Toxicology*, 2014;88(1):15-45. doi: 10.1007/s00204-013-1163-9.
14. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Drogutvecklingen i Sverige 2014. Stockholm: 2014.
15. Bongard S, Nakajima M, al'Absi M. (2015). Khat chewing and acculturation in East-African migrants living in Frankfurt am Main/Germany. *Journal of Ethnopharmacology*, 2015; 164223-228. doi: 10.1016/j.jep.2015.01.034.
16. Patel SL, Murray R. Khat use among Somalis in four English cities. London: Home Office, 2005.
17. Ferrer-Wreder L, Stattin H, Lorente CC, Tubman JG, Adamsson L. Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga: En forskningsöversikt. Stockholm: Gothia, 2005.
18. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Selective prevention: First overview on the European situation. Lisbon: EMCDDA, 2003.
19. Iizuka CA, Barrett PM, Gillies R, Cook CR, Miller D. The Friends Emotional Health Program for Minority Groups at Risk. *Journal of School Health*, 2014;84(2):124-132. doi: 10.1111/josh.12127.
20. Sherman E, Primack B. What works to prevent adolescent smoking? A systematic review of the National Cancer Institute's research-tested intervention programs. *Journal of School Health*, 2009;79(9):391-399. doi: 10.1111/j.1746-1561.2009.00426.x.
21. Haglund P. Tobaksprevention och invandrargrupper (TTI). *Socialmedicinsk tidskrift* 2006; (3):245-254.
22. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2013). Drug prevention interventions targeting minority ethnic populations: issues raised by 33 case studies. Luxembourg: Publications Office of the European Union 2013 — 115 pp. — 21 x 29.7 cm ISBN: 978-92-9168-600-1 doi: 10.2810/86336.
23. Schrover M, Vermeulen F. (2005). Immigrant organisations. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(5), 823-832. doi: 10.1080/13691830500177792.
24. Austin M, Schwartz S, Joe E. (2011). The bayview hunters point foundation for community improvement: A pioneering multi-ethnic human service organization (1971-2008). *Journal of Evidence-Based Social Work*, 8(1), 235-252. doi: 10.1080/15433714.2011.540458.
25. Proposition 2009/10:55. En politik för det civila samhället. Stockholm: Integrations- och jämställdhetsdepartementet.
26. Vogel J. (2003). *Föreningslivet i Sverige: Välfärd, socialt kapital, demokratiskola*. (No. 98). Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
27. Fröding K, Elander I, Eriksson C. (2011). Neighbourhood development and public health initiatives: Who participates? *Health Promotion International*, 27(1), 102-116. doi: 10.1093/heapro/dar024.
28. Eriksson C, Geidne S, Larsson M, Pettersson C. Med kraft och vilja. Alkohol- och drogförebyggande arbete inom Socialstyrelsens stöd till frivilligorganisationer 2003-2009. Örebro: Studier i folkhälsovetenskap Örebro universitet, 2010:1.
29. Eriksson C, Geidne S, Larsson M, Pettersson C. A Research Strategy Case Study of Alcohol and Drug Prevention by Non-Governmental Organizations in Sweden 2003-2009. Substance Use Treatment, Prevention, and Policy, 2011;6(8).

30. Eriksson C, Fredriksson I, Geidne S, Larsson M, Pettersson C. (2015). Om att arbeta för kunskapsutveckling inom det ANDT-förebyggande arbetet – Erfarenheter från forskningsprogrammet Med kraft och vilja – forskning för idéburna organisationers ANDT- förebyggande arbete 2003-2015. Örebro: Arbetsrapport inom folkhälsovetenskap, Örebro universitet 2015:1.
31. Eriksson C, Fredriksson I, Fröding K, Geidne S, Pettersson C. (2014). Academic-practice-policy partnerships for health promotion research –experiences from three research programs. *Scandinavian Journal of Public Health*, 2014;42(Suppl 15):88–95
32. Larsson S, Fredriksson I, Eriksson C. Kraft och vilka att nå fram. Etniska grupper som mål och medel i ANDT-förebyggande arbete 2003-2014. Arbetsrapport inom folkhälsovetenskap Örebro universitet, 2015:2,
33. Mulinari S, Bredström A, Merlo J. (2015). Questioning the discriminatory accuracy of broad migrant categories in public health: self-rated health in Sweden. *European Journal of Public Health*. 2015;25(6):911-917. DOI: 10.1093/eurpub/ckv099
34. Eriksson C. Idéburna organisationers ANDT-förebyggande arbete. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2014;91(1): 3-4.
35. Fredriksson I, Geidne S, Green S, Pettersson C, Larsson M, Eriksson C. Jordmän för ett framgångsrikt ANDT-förebyggande arbete inom den idéburna sektorn. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2014;91(1):30-44.
36. Geidne S, Fredriksson I, Green S, Pettersson C, Larsson M, Eriksson C. Projektledare inom den idéburna sektorns ANDT-förebyggande arbete. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2014;91(1):5-17.
37. Green S, Pettersson C, Geidne S, Fredriksson I, Larsson M, Eriksson C. Mervärden och hinder med idéburna organisationers ANDT-förebyggande arbete. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2014;91(1):18-29.
38. Folkhälsomyndigheten. Resultat från särskilda utvecklingsprojekt inom ANDT som avslutats under perioden 2011-2014. Stockholm: Folkhälsomyndigheten, 2015.
39. Regeringskansliet. Regeringens åtgärdsprogram för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2014. Stockholm: Socialdepartementet, 2014.
40. Proposition 2000/01:20. Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador. Stockholm: Socialdepartementet, 2000.
41. Proposition 2010/11:47. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Stockholm: Socialdepartementet.